

הרב בנימין צבי יגר

מה בין שבת ליו"ט

שבתות וימים טובים, דמיון חיצוני רב ביניהם. אף בתורה מופיעים השבתות והימים הטובים באותן פרשיות, ולעיתים גם משולבים זה בזה, כגון בפרשת כי תשא (שמות לד): "את חג המצות... ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות... וחג השבועות..." וכך כתב הרמב"ן שם: "והזכיר השבת באמצע הרגלים כי סמך אותו לחג המצות... שכולם זכר למעשה בראשית. וכן בשמות כג, ויקרא כג ובמדבר כח, ארבעה מתוך חמשת פרשיות המועדים בתורה, נזכרה השבת עמהם.

אף על פי כן, מצאנו חילוקים, מעשיים ומהותיים, ובהם נדון לקמן.

א. איסורי המלאכות

במשנה (ביצה לו.): "אין בין שבת ליו"ט אלא אוכל נפש בלבד". חילוק זה כשלעצמו כבר מעורר עניין ומגרה לשאול "מה ההבדל" מה סיבתו? שורשי ההבדל נעוצים בעולם ההגות וענפיהם בעולם ההלכה – המעשה.

הרמח"ל בדרך ה' [ד, ז] מבאר הבדל זה באופן כללי:

"בבחינת הזמן... ימים של חול ושל קודש, ובימי הקודש עצמם, מדרגות..., העסק העולמי [=בעניני העולם] שהוא ממה שמקשר האדם בחומריות, ...ומזה צריך שינותק... והנה, כפי מדרגת הימים, כן הוצרכנו להנתק... וכפי זה אסור המלאכות בהם"

יש איפוא הבדלי "קדושה" בין שבת ליו"ט, ומזה נגזר עומק הניתוק מחיי החולין.

בדרך נוספת ניתן לבאר כך: נבדוק, מדוע מצווה התורה על השביתה? על הפסקת כל פעילות שהיא כמובן כשרה ואף רצויה בשאר ימי המעשה? אפשר אף "לחקור": האם השביתה אמצעי או מטרה? נראה לומר שבימים טובים השביתה הינה "אמצעי": בכ"א ממועדי ישראל מקופלים ערכים:

"סדרה החכמה העליונה שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו אור מעין האור הראשון ותחודש תולדת התיקון ההוא" [דרך ה' ד, ז, ו],

כל מועד ועניינו המיוחד לו, ובדרך כלל אף מתלוות מצוות עשה, שופר וסוכה מצה וצום, הבאות ומדגישות את תוכנו של החג. והאדם מישראל צריך להתפנות מעיסוקיו וטרדותיו ולהפתח, להיות קשוב, לבצע המצוות, לחוש ולהפנים הרעיון שבהם. איסורי המלאכה הינם אמצעי שיאפשר הרחבת הדעת ושלוות הנפש הנדרשים לכך. אם כך, יש מקום לצמצם: "כל מלאכת עבודה לא תעשו" ולא איסור נרחב "כל מלאכה": מתוך שהעריכה התורה את השיעור הנדרש וההכרחי, ע"מ שיתאפשר מיצוי של ענינו של החג, ונקבע להתיר אוכל נפש מצד שהתעסקות בצורכי היום יום הבסיסיים לא תפגע במטרה הכללית. משא"כ בשבת השבתת היצירה, פעולות המהוות שנוי ושכלול, היא גופא עניינה של השבת [ודברים רבים מתבארים לאור זה, כגון שלי"ט מלאכות נלמדו ממלאכת בניית המשכן, כגון ש"הוצאה מלאכה גרועה היא" ועוד. עכ"פ] "אשר ברא אלי לעשות" – "כל מה שברא הקב"ה בששת ימים צריך תיקון" [ב"ר פיי"א] ע"י כל המלאכות, כל מלאכת יצירה, מכל טל המלאכות, א"כ ודאי שבשבת כל מלאכות יצירה, כולל "אוכל נפש" מצד מהותה של שבת, נעצרות.

ונבאר בדגש נוסף:

"מנוחת אהבה... מנוחה שלמה שאתה רוצה בה" – כך ניסחו חז"ל בשיאן של תפילות השבת;

בטעמה של עצירה קפדנית זו ביאר ה"שפת אמת" [ויקרא צו]:

"שע"י השביתה ממלאכה בש"ק מתגלה הנהגה עליונה"

וביתר פרוט מתבאר הסבר זה במכמ"א [ח"ג 72]:

"כן ציווה לנו לנוח אפי' ממלאכה דקה מן הדקה; והטעם, שהכוונה היא "וינפש" – לשוב בלי שום חציצה אל רוחניות שבנפש"

בדרך זו בדיוק צעד לפניו הראי"ה בבאור עניין השבת [הקדמה ל"שבת הארץ"]:

"היחיד מתנער מחיי החול... בכל שבת "באה שבת באה מנוחה", מתחלת הנפש להשתחרר מכבליה הקשים... מבקשת היא לה אז נתיבות עליונות, חפצים רוחניים כפי טבע מקורה... שיש בסגולת נשמתה צורך ויכולת להתענג על ה"

וכן מצאנו בדברי תלמיד הראי"ה:

"כה אמר ה' שער החצר הפנימית הפונה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח" [יחזקאל מ"ו] "העולם הזה הוא החצר, והוא פונה לקדמונו של עולם אלא שבחול השער הסגור ובשבת נפתח" [הרב זווין, לתורה ומועדים 115].

בימים טובים יש תוכן מסוים בו אנו אמורים להכיר, לדבוק ולקבועו בנפשנו ולצורך כך דרושה התפנות מסוימת מעסקי החול. לעומת שביתת יום טוב,

שביתת השבת המוחלטת מאפשרת לנר"נ שבאדם לחוש את "הנטייה של החיים הא-לוהיים" [שם]; הרגשות הנטועות באדם מתגלות רק עם הסרת כל המחיצות, הלא הם מלאכות וטרדות היום-יום המעכבות אור זה מהגלות.

על מנת לחשוף עומקים אלו נדרשת לא רק שביתה ממעשים, אלא אפילו מדיבורים: "מנוחה זו בעומקא היא כניסה לתוך הפנים שבפנים של החיים ששם האדם דבוק לגמרי בבוראו ואינו זו ממנו. הוא אינו יוצא החוצה אפי' להגיד מילה מיותרת "בקושי התירו שאלת שלום בשבת" [עלי שור] [פרי צדיק שמות 103]: "שצריך לשבות מעמל פה דתורה!" והירושלמי "לא נתנו שבתות אלא לעסוק בתורה" מפרש שם "היינו עסק הלב!"

באור נפלא נוסף מצאנו ב"משך חכמה" לפרשת אמור [כ"ג, כ"א]:

"דע, דבדת הא-לוהי יש מצוות המקשרין ישראל לאביהן שבשמים, ויש מצוות המקשרים ישראל זה לזה, כמו ציצית ותפילין ומזוזה הם מצוות המקשרים ישראל להשם יתברך, וגמילות חסדים ותרומות ומעשרות המה מקשרים זה לזה. וכמשל זה יש בין שבת ליו"ט, שבשבת הלא לא יצא איש ממקומו, והוצאה אסורה, ומלאכת אוכל נפש אסורה, וא"כ כל איש ואיש בפני עצמו הוא, לבדו הוא יושב ועסק בתורה, שהמה מקושרים אל השי"ת המרכז האמיתי, אשר כל ישראל המה קוים נפרדים המגיעים למרכז אחד, הוא השי"ת, ולסבת זה המה קשורים יחדיו, כמו שאמרו במד"ר בני יעקב שעובדים לאל אחד נקראין נפש, אבל יום טוב הוא מהמצוות המקשרים האומה זה לזה, לכן מלאכת אוכל נפש מותר, ואם יבואו אלף אורחים יאפה להם, עד כי אמרו האופה מיו"ט לחול אינו לוקה כו' הואיל וחזי לאורחים, וכולן חייבין לעלות לרגל ולשמות ולשמח, לכן הותרה הוצאה והבערה, שאל"כ לא יהיו מקושרים ומאוגדים זה לזה כאחד".

לפי פירוש זה, ע"מ למצות את ערכי יו"ט, אין זה רק בגדר "אפשר" אלא הכרחי הדבר, ממהות היום, להתיר מלאכות "אוכל נפש".

העולה מהאמור: השבת היא "כלל": הקדושה, הרוחניות בכללותה "מעין עולם הבא"; יום טוב הוא "פרט", כל יום טוב ואורו – הוא "כמו החמה והלבנה בעולם וכמו ישראל והאדם בנפשות – יחס הפרט והכלל"; ביו"ט סגי בצמצום מלאכה ע"מ להשיג תוכניה וערכיה. בשבת, כל "מלאכת יצירה" נעצרת ו"מפנה מקום" לעוצמה, לגדולה, לנשגבות השבתית.

ב. מקור הקדושה

גמי ביצה יז. "רבי אומר אף חותם בה "מקדש השבת וישראל והזמנים" ... אטו שבת ישראל מקדשי ליה, והא שבת מקדשא וקיימא!"

העולה מדברי הגמ' שבסיס קדושת השבת שונה מקדושת יו"ט, וכך מפרש רש"י (שם): "בשלמא זמנים צריך להקדים קדושת ישראל לקדושתן שע"י קדושת ישראל נתקדשו... אלא שבת מקדשא וקיימא מששת ימי בראשית..."

קדושת המועדות הנקבעת ע"י ישראל, יוצאת לפועל ע"י קביעת ר"ח, וכך נקבע היום בו יחול היו"ט ע"י ב"ד של מטה. חז"ל דרשוה במשנה [ר"ה פרק ב'], מהפסוק "אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אתם במועדם" – "בין בזמן בין שלא בזמן", "בקריאת בית דין תלאו הכתוב" [רש"י].

וכך מפרש הרשב"ם פס' זה [ויקרא כ"ג, ב']: "תקראו אתם מקראי קודש": "כל לשון קריאה שאצל מועדים לשון קביעת זמן".

וכך ברמב"ן: "כל' באיזה יום מן השבוע שיגיעו בו".

משא"כ שבתות השנה, אינן תלויות בשום "פרוצדורה" אנושית. קדושה נתונה. זהו האקלים המטפיזי של יום זה; "ראו כי ה' נתן לכם את השבת" [שמות טז כט] ה' נותן! נתונה היא בבריאה כולה: "...אדם לוקט תאנה בשבת התאנה צוחת ואומרת שבת היום" [ילק"ש]. כלומר, בגוף התאנה נתונה קדושת השבת!

הבדל זה קיים גם בין שמיטה ליובל. כך ביאר משך חכמה פר' בהר:

"דכמו דקדושת שבת חלוקה מקדושת יו"ט, דשבת קביעא וקיימא, ויו"ט ישראל מקדשי להו ובידם להקדים זמנו או לאחרו, לא כן שבת [שהיא] קביעא וקיימא, כן חלוקה קדושת שביעית מקדושת יובל... משום ששמיטה מורה על חידוש העולם כמו שבת "כי לי הארץ", אבל יובל... כיצ"מ וכיו"ט..."

מ"ע על ב"ד למנות השנים עד היובל [ר"ם, שמיטה ויובל פ"י ה"א] וה"ז כקביעת החודש ע"י ב"ד. "למנות ימינו כן הודע ונביא לבב חכמה" [תהילים צ'], מניין הימים הוא זה שיוצר, שמביא, את ה"חכמה", את הקדושה; השבת באה "מעצמה", "מתנה טובה". לעומתה, את היובל, את ר"ח – מחשבים, מונים בפה, ומחילים את הקדושה מכוחם של חכמי ישראל.

בכל רובדי המציאות, עש"ן [עולם שנה נפש], ישנו צד של "סגולה" וצד של "בחירה". זרע הקב"ה בעולמו "נקודות" "קדושה" שהם קבועות לא תלויות בדבר, חלק מתשתית העולם. האדם בבחירתו נדרש להרחיב קדושה זו על ה"סביבה" שהנק' הקדושה הסגולית נתונה בה. שבת "סגולית" יו"ט "בחירתית".

ככיוון זה, על דרך הדרוש, מצאנו בשיחותיו של הרב זווין:

"לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם" – אפשרות וחוב עם ישראל לקדש את הזמנים הוא עניינה של התורה ובה מתאים "להתחיל" אבל הקדים "בראשית... ויכולו... ויברך אל' את יום השביעי" ללמדנו "כוח

מעשיו הגיד לעמו" שכבר בבריאה נתונה הקדושה, הברכה, ואותה נרחיב ע"י "החודש הזה לכם", לימים נוספים, ימים טובים.

וכך באר הרב חרל"פ:

"ואמרה ללוויים אשר יהיו... שומרים השערים לקדש את יום השבת" "הקדושה הסגולית שממנה ובה באים לכל הקדושות הגלויות, נובעת מתוך הקדושה "דקביעא וקיימא" היא קדושת השבת שהיא "קביעא וקיימא" בזמן, גם "קביעא וקיימא" בתוך תוכן של נפשות בית ישראל" [בית זבול ח"ב פתה"ב פ"ה]

נוסיף באור ל"קביעות" זו:

השבת מהווה לא רק "תכלית" מעשה בראשית, אלא "בסיס" קיומם של מעשי בראשית וכשם ש"על כורחך אתה חיי" כן העולם נברא וקיים ללא תלות באדם וממילא השבת – המאפשרת את קיומו, מחוייבת במציאות היא.

כך הפליא לבאר בעל אור החיים הקדוש [בראשית ב, ג']:

"בשעת הבריאה לא ברא ה' כוח בעולם זולת לעמוד ששת ימים... וברא יום אחד... ובו חוזר ה' ומשפיע נפש לעולם שיעור המקיים עוד ששה ימים... וזולת זה היום היה העולם חרב בגמר ששת ימים וחוזר לתוהו"

רמז לדברי האו"ח אפשר למצוא בלשון חז"ל: "שבת בראשית", שכוונתם ל"שבת" [כגון "שבת בראשית אינה צריכה קידוש בית דין", ב"ב קכא]. ואפשר לשמוע כאן משמעות – שאכן כל שבת, בראשית היא, מאפשרת חידוש, עוד סיבוב, של קיום העולם!

מקושרת היא השבת לבסיס בריאת עולם, ולמעין עולם הבא, מעל ומעבר, ללא תלות באדם וענייניו. לעומתה המועדים במהותם "אנושיים" הם, קשורים הם למעשי האדם בשנה החקלאית, לאירועים בהסטוריה האנושית ולמערכת של אמונות דעות וערכים אנושיים. חז"ל אף בכוחם לתקן ולקבוע מועדים מדרבנן. לשבת אין "הכפלה" אין יד אדם מגיעה עדיה! קביעות מדלעילא זו, גם יצרה עובדה כמעט "מפליאה": אין דור ואין מקום בו נוצרה מחלוקת או ספק מתי חלה שבת. שהרי, בניגוד למועדים התלויים במהלך הירח, אין לנו שום סימן בטבע שהיום הזה הוא היום השביעי, ואעפ"כ הרי השבת כפשוטה "קביעא וקיימא"; משא"כ, כידוע, בימים טובים, "גוזרני עליך שתבוא... ביוהכ"פ שחל לפי חשבונך".

שני נושאים אלו, מקור קדושת הימים והיקף איסורי המלאכה, מצא בהם בעל ה"משך חכמה" [דברים ה, א'] טעם משותף:

"המועדים ישראל מקדשי ליה, הוא תלוי במציאות האומה... ומפני זה הותרה ביו"ט מלאכת אוכל נפש מישראל, משום שישראל מקודשים מהשי"ת והימים טובים מקודשים מישראל... לכן הותרו... ואוכל, נפש מישראל, גדול מקדושתם. משא"כ שבת מקודש מה' עצמו, כמו ישראל, לכן גם אוכל נפש אסורי [וע"ש "מהלך" נוסף ביחס בין שבת ליו"ט].

הבדל זה בין שבת לימים טובים, מתבטא בצורה מיוחדת ביו"ט של שמיני עצרת:

"בכל השנים קורין סדר "וזאת הברכה" בשמחת תורה, והוא יזמן תמיד באחד מששת ימי המעשה" [פרי צדיק דברים 270] דבר זה התפרש היטב ע"י מו"ר: "הסברו של העניין בהבדל שבין שבת שקדושתה קבועה ועומדת ולכן היא מתייחסת לתורה שבכתב... לבין יו"ט שקדושתו בידי אדם. ולכן קוראים אז בסיומה של תורה שבכתב אותו הסיום המשמש מעבר לדרגת הע"פ... חוליית החיבור נעוצה ביו"ט שיסוד קדושתו בידי חכמי ישראל" [שו"ב 401].

ג. שמחה – עונג

שתי מצוות, שמחה ועונג מפורשות בתורה ובחז"ל: שמחה – לחגים [דברים ט"ז, ויקרא כ"ג] ועונג – לשבת [ישעיהו נ"ח]: "והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך". וכן בחז"ל: "עונג זה איני יודע מה הוא, כשהוא אומר "וקראת לשבת עונג" [שם] הווי אומר זה עונג שבת" [שבת קיט]: ונפסק בר"ם: "ארבעה דברים נא' בשבת... ושנתפרשו ע"י הנביאים כבוד ועונג... " "וכל השומר את השבת כהלכתה ומכבדה ומענגה בכל כוחו" וכו' [סוף הלי שבת].

ולעומת זאת לגבי יו"ט מצאנו: "חייב אדם לשמח... [פסחים ק"ט] "שמחת יו"ט מצוה" [שם סח].

וכן לשונו הזהב של הר"ם: "שצונו לשמוח ברגלים... " "וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב".

ואכן הר"ם דייק וחילק [שבועות ו, יא]: "מי שנשבע שלא יאכל בשר "מבטל שמחת יום טוב ועונג שבת" וכן רש"י [מגילה כג]. "ביו"ט ממהרין לצאת מבהכ"ס משום שמחת יו"ט, ובשבת ממהרים לצאת משום עונג".

אמנם, מבחינה מעשית האמצעים להשגת השמחה והעונג כמעט זהים: "אכילת בשר ושתיית יין בשבת עונג הוא לו" ולגבי יו"ט: "אין שמחה אלא בבשר".

למרות דמיון זה, מצאנו נפ"מ בין אכילת שבת לאכילת יו"ט [בית הלוי, תרומה]:

"מה שאמר הכתוב: "וזריתי פרש חגיכם", ואיתא בזה"ק "ולא פרש שבתכם", דבאכילה של שבת, גם אם האדם מכוון לתענוג – ג"כ למצוה יחשב, דבשבת כתיב "וקראת לשבת עונג" דמצווה להתענג בשבת, וע"כ כוונתו היא למצווה, משא"כ ביו"ט לא כתיב בשום מקום עונג, רק כבוד ושמחה, ומש"ה אם מכוון לתענוג הא אין כוונתו למצווה וע"כ צריך יזהר באכילתו לכוון לשם מצווה... בשביל כבוד יום טוב!"

כמו כן ניכר הפרש זה, במידה מסוימת בעניין הדלקת נרות. בעוד שלגבי שבת נדרש ונפסק: "וקראת לשבת עונג" – "זו הדלקת הנר" [תנחומא, נח] "ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת" [הלי שבת ה' א' לר"ס. תוס', שבת כה.], אך לגבי יו"ט לא נזכרה בש"ס הדלקת נר, אם כי נפסקה בשו"ע בעקבות הראשונים: "גם ביו"ט צריך לברך להדליק..." [רס"ג, ה'].

וכן הובא בשדי חמד מהגאונים [מערכת האלף, כללים, אות פ"ד]: "המועדים ימי שמחה, וא"א צ"צ, משא"כ שבת רגילה אומרים. אכן שבת חוה"מ, אין אומרים".

ועוד נפ"מ הלכתית ביניהם: שבת עולה לשבעת ימי אבילות ולא מפסיקתם. יו"ט מפסיק ואינו עולה. בטעם ההבדל פרשו תוסי' [מו"ק כ"ג ד"ה "מאן"] "משום דכתיב בהם שמחה, שבת מיהא לא כתיב שמחה".

אמנם חידש הראי"ה, אופייני להשקפתו ה"אחדותית", כי העונג והשמחה סופם להתאחד: "בשבת – מתוך העונג מגיעים לשמחה... ביו"ט מתוך שמחה מגיעים לעונג... (מועדי הראיה ל"ג).

ואכן מצאנו ביטוי "עונג" לגבי יום טוב, ברמב"ם הלי יום טוב פ"ו הט"ז, ולגבי שבת חיוב שמחה – בדיון בירושלמי (מגילה פ"א ה"ד) לגבי סעודת פורים החלה בשבת שנדחית ליום א', "את ששמחתו תלויה בב"ד (פורים), יצא זה ששמחתו תלויה בידי שמים (שבת).

מה אם כן הפרש בין "עונג" לבין "שמחה"?

הרב גורן [תורת השבת עמ' 34] מביא מ"ספר יצירה" [ב, ד]: "אין בטובה למעלה מעונג", משמע שעונג "למעלה" משמחה [וע"ע תחומין י"ד דרכים נוספות]. את תוכן ההבדל מבאר המכתב מאליהו [א 295]:

"גדר היו"ט – שמחה, היינו השגה דרך היש... אבל גדר השבת – ...למעלה מההשגה, פ"י התבטלות..."

והמתקה נוספת בהבדל בין מושגים אלו שבנו וראינו ב'שבת ומועד בשביעית' [עמ' 94 מהדורה א]: "עונג שבת מתיישם ע"י אכילה שאין עמה טרחה בשעת

מעשה, שהרי הכנה אסורה בשבת...", משא"כ שמחה, הקשורה גם כן בבשר ויין, אך תלויה היא בטרחת היתר של "אוכל נפש" ביו"ט.

ד. קורבנות

בפרשת "פנחס" מצווה התורה על קורבנות מוספי שבת וחג. ההבדל הכללי הבולט הינו שבשבת נצטוונו על "שני כבשים... עולת שבת בשבתו" בלבד. בימים טובים רבים ושונים הקרבנות אך המשותף לכולם – חטאת! (במדבר כ"ח ט' ואילך). הגמ' בשבועות דף ט, מובא ברש"י עה"ת: "כל שעירי המוספין באין לכפר על טומאת מקדש וקודשיו" ובהעמק דבר, שם, הוסיף: "והנראה דאע"ג שעיקר החטאת בא על טומאת מקדש וקודשיו, מכל מקום, מכפר על שאר עוונות הציבור שמצויים ברגלים... והרי חטאת מכפר על עשה ג"כ... וכו'".

במעלת השבת אין מקום לחטא וכפרתו. וביום טוב – אדרבא, הרי הוא זמן כפרה ואפי' מינייה וביה נוצרים מצבים הטעונים חטאת המכפרת.

ה. תפילות

"והלל זה – מי אמרו? נביאים שביניהם תקנו להם לישראל שיהו אומרים אותה על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבוא עליהן, ולכשנגאלין אומרים אותה על גאולתם" (פסחים קי"ז). הרש"ר הירש מבאר ומוסיף שתקנת אמירת הלל על ניסי גאולה לאומיים ואחר שנקבעו הימים בגמ' (ערכין י') חדלו לציין ימים נוספים כיוון שעצם קיומו של עם ישראל בגולה הינו נס מתמיד והיה צורך כל יום לקבוע הלל...

ע"פ דברינו, הנ"ל ולהלן, מובן מדוע נקבע "הלל" ביו"ט ולא בשבתות. ובאותו כיוון מתבאר לשון חכמים הקבועה למוספי יו"ט: "מפני חטאינו גלינו מארצנו... ואין אנחנו יכולים... לעשות חובותינו בבית בחירתך...". עבודת הקורבנות שהיתה ואיננה – בשל אשמתנו. הקדמה זו לאזכור מוספי היו"ט – "ונשלמה פרים שפתינו" – נעדרת לחלוטין ממוסף שבת. וה"ז אותה "מטבע" שצידה האחד הלל והשני חורבן וגלות, מטבע ששני צידיה מודגשים ביו"ט ונעדרים בשבת.

ו. נשמה יתירה וברכת הבשמים

אין מברכים על הבשמים אלא במוצ"ש, כדי להשיב את הנפש הכואבת על הנשמה היתרה שהיתה בשבת והלכה בצאתה. אבל ביו"ט אין לו לאדם נשמה יתירה.

עניין "סודי" זה מתבאר כך: נשמה יתרה, כשבת כולה, מתנת שמים, לכן אין לאדם אחיזה בה לאחר צאת השבת.

תוספת הקדושה שישראל זוכים במועדים, משלהם היא, ואוחזים הם בה "טוב לאדם בקב שלו", את אשר מכוחו זכה – ככל קדושת יו"ט וכנ"ל – שלו הוא, ולא נלקח ממנו.

המורם מכל האמור נהיר וצהיר:

לא הרי השבת, נישאת ונשגבת, "שגריר" מעולם אחר שנשתל בעולמנו, מנותקת מכל מלאכה, קבועה ללא "התערבות יד אדם" "למעלה מהשגה" "רזא דשבת איהי שבת דאתאחדת ברזא דאחד", כהרי יו"ט, המאוגד ב"יש" החקלאי, ההסטורי, החוויתי-אנושי: ישראל דקדשינהו לזמנים.

* * *

מספר דרכים מובילות אל ה"פסגה": המטרה משותפת, קרבה לה', דבקות בא-לוהי אמת ודרכים שונות מובילות בית א-ל. עולם החומר, ה"יש" מאיים לחסום ולעכב כל עלייה והתעלות. ואכן מצאנו גישות ודגשים שונים ביחס לחומר.

בספרי החסידות מצאנו גישה המדגישה את ביטולו, אפסותו, של העולם, כלשון משלו של הבעש"ט (כתר שם טו ז): "היה מלך אחד חכם גדול ועשה באחיות עיניים (!) חומות ומגדלים ושערים וציווה שילכו אצלו... בנו ידידו התאמץ... אז ראה שאין שום מחיצה מפסיק בינו לבין אביו כי הכל היה אחיות עיניים(!)" המלך הינו בודאי הקב"ה, וידידו מתאמץ להגיע ולדבוק בו. עוה"ז, שערים וחומות, מעכבים, אומנם כשמתגבר ומגיע מתברר לו שהינם – כלום! ובאותו כיוון ניסח משל דומה, גדול תלמידיו, המגיד ממזריטש, ב"משל הקסמין": "תינוק קטן היה אצל המלך, והבן ההוא עשה לעצמו בית קטן מקסמין..." (אור האמת סד). פעליו ומעשיו של האדם אינם אלא "קסמין" – משחק ילדים. ובעקבותיהם כתב במכתב מאליהו (ח"א עמ' 293): "צייר אומן גדול אם יצייר תמונה, נראה מרחוק כאילו מציאות... כשנקרב נבחין שאינה אלא תמונה. אך הקב"ה... אפי' אם נקרב... ידמה לנו כי מציאות הוא ממש, ואף על פי כן אינו אלא יכאילו ולא יותר".

לעומת גישה זו, מעין "מאמר תגובה", באותו עניין ממש, כתב הראי"ה (אורות קי"ט): "צריך להראות את הדרך איך נכנסים אל הטרקלין – דרך השער: השער הוא הא-לוהות המתגלה בעולם, בעולם בכל יופיו והדרו... בכל חי ורמש בכל צמח ופרח... הא-לוהות העליונה יורדת היא בעצמה בשבילנו אל העולם ובתוכו".

ובאותו כיוון עוד מספר דוגמאות (אורות התשובה עמ' ל'): :

"התשובה הכללית שהיא עילוי העולם ותיקונו... כל אותם תיקוני תרבות...
סדרי חיים חברתיים... עם תיקוני כל חטא... כולם הם חטיבה אחת... וכולהו
לחד אתר סליקין".

(בשיעור מפי הרב הדרי, בסעיף זה באוהת"ש, כך היטיב להדגים: "התקרה
האקוסטית של תיאטרון ירושלים [שהיה אז בבנייה] העשויה מתבניות ביצים –
גם היא "תשובה"!").

ומפורסמים ביותר הדברים הבאים (אורות, אורות התחיה סע' לג): :

"גוף בריא אנו צריכים... בשר קודש... כל תשובתנו תעלה בידינו רק אם תהיה
עם כל הוד רוחניותה גם תשובה גשמית יוצרת דם בריא ובשר בריא ובגוברת
הבשר – תאיר הנשמה".

אלו ואלו דברי א-לוהים חיים. דרכי אמת הם בעבודת ה', בחינת משה ובחינת
אליהו (אורות, ישראל ותחייתו, פרק כ"ט) ולפי מה שהעלינו לעיל בהבדלים בין
מבנה ותוכן שבתות לבין ימים טובים, דרכים שונות אלו, באות הם לידי ביטוי
במחשבה ובפועל, אצל כל יהודי השומר והמקיים שבת וחג.